

Национален институт на правосъдието
“Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието”
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

ДЕЛО MARGUŠ срещу ХЪРВАТИЯ, жалба № 4455/10

Решение на Първо отделение от 13 ноември 2012 г.

Чл. 6 §1 - независим и безпристрастен съд - няма нарушение

Участието на един и същи съдия в разглеждането на две наказателни производства, касаещи същите деяния, не нарушава чл. 6 § 1, щом като по едното от тях не е изразил становище по какъвто и да е аспект от съществото на делото.

Чл. 6 § 3 б.с) - право на лична защита - няма нарушение

Отстраняването на жалбоподателя от съдебната зала по време на заключителното заседание поради нарушаване на реда в съдебната зала не накърнява правото му на защита до степен, която да е несъвместима с изискванията на принципа на справедливо гледане на делата.

Чл.4 от Протокол № 7 - *ne bis in idem* - няма нарушение

Принципът *ne bis in idem* е нарушен, когато лицето е повторно съдено или наказано за престъпление, „за което вече е било окончателно оправдано или осъдено“. Условието по член 4 § 2 от Протокол № 7 за възобновяване са изпълнени при наличието на съществен порок на процеса, състоящ се в прилагане на закон, който не е следвало да бъде приложен към извършените от жалбоподателя престъпления.

На 25 септември 1992 г. е приет Законът за амнистия за наказателно преследване и наказателни дела за престъпления, извършени по времето на въоръжените конфликти и войната срещу Република Хърватия.

На 20 април 1993 г. военният прокурор на Осиек внася обвинителен акт срещу жалбоподателя в Окръжния съд на Осиек за убийство, причиняване на тежка телесна повреда, поставяне в опасност на живот и имущество и кражба.

На 24 септември 1996 г. е приет Законът за общата амнистия. Той предвижда, че на обща амнистия подлежат всички престъпления, извършени във връзка с войната в Хърватия в периода между 17 август 1990 г. и 23 август 1996 г., с изключение на деянията, съставляващи тежки нарушения на хуманитарното право, както и на военните престъпления, включително геноцид.

На 24 юни 1997 г. състав на Окръжен съд Осиек с председател съдия М.К. прекратява наказателното производство на основание на Закона за общата амнистия.

На неизяснена дата Прокуратурата внася протест за защита на законността във Върховния съд, с който иска от съда да установи нарушение на чл. 3, ал. 2 от Закона за общата амнистия.

На 19 септември 2007 г. Върховният съд се произнася по горепосочения протест, като установява, че горепосоченото определение на Окръжен съд Осиек от 24 юни 1997 г. е в нарушение на чл. 3, ал. 2 от Закона за общата амнистия.

На 26 април 2006 г. Окръжна прокуратура Осиек внася обвинителен акт срещу жалбоподателя, с който го обвинява във военни престъпления срещу цивилни лица. Делото се гледа от тричленен състав на Окръжен съд Осиек, включително с участието на съдия М.К. По време на целия процес жалбоподателят е представляван от адвокат.

На 19 март 2007 г. се провежда заключително съдебно заседание с участието и на жалбоподателя, и на неговия адвокат. По време на заключителните пледоарии на страните жалбоподателят е отстранен от съдебната зала. Адвокатът на жалбоподателя остава в залата и излага неговите заключителни доводи.

След като жалбоподателят е изведен от залата, се пристъпва към съдебните прения като са изслушани заместник-прокурора, адвокатите на жертвите, адвокатите на защитата и един от подсъдимите.

Произнасянето на присъдата е определено за 21 март 2007 г. и заседанието е закрито. Жалбоподателят присъства на обявяването на присъдата. Съдът го намира за виновен като обвиняем и му налага наказание четиринадесет години лишаване от свобода

ПРАВОТО

Жалбоподателят се оплаква от нарушение на чл. 6 §1 поради това, че един и същ съдия участва в приключилото през 1997 г. дело и в делото, по което е намерен за виновен през 2007 г.; от нарушение на чл.6 §3 поради това, че е бил лишен от правото да изложи заключителните си доводи; от нарушение на чл. 4 от Протокол №7 зарази това, че е нарушен принципът *ne bis in idem*.

(а) Безпристрастност на съдия М.К.

1. Съдът напомня, че има два вида проверки за преценяване на това дали съдът е бил безпристрастен по смисъла на член 6 § 1: при първия се преценяват личните убеждения на конкретен съдия по даденото дело, а при втория се преценява дали съдията е предоставил гаранции, достатъчни да изключат всяко легитимно съмнение в това отношение.

2. По отношение субективната проверка Съдът най-напред отбелязва, личната безпристрастност на съдията трябва да се презюмира до доказване на противното. В настоящият случай Съдът не е убеден, че има достатъчно доказателства съдия М.К. да е показал лична пристрастност, когато е бил в състава на Окръжен съд Осиек, който е намерил жалбоподателя за виновен във военни престъпления срещу гражданското население и го е осъдил на четиринадесет години лишаване от свобода.

3. По отношение проверката от обективна страна, трябва да се определи дали – без оглед поведението на съдията – са налице установими факти, които могат да наведат основателно съмнение в безпристрастността на съдията. Това означава, че при преценяване на това дали в даден случай има легитимна причина, която да поражда опасение за пристрастност на определен съдия.

4. Що се отнася до настоящия случай, Съдът отбелязва, че наистина съдия М.К. участва и в наказателно дело № К-4/97 в Окръжен съд Осиек, и в наказателно дело № К-33/06 срещу жалбоподателя в същия съд. Обвиненията срещу жалбоподателя по тези две групи дела се припокривали в известна степен.

5. Съдът констатира по-нататък, че и двете дела са били първоинстанционни, т.е. на същинската фаза на процеса. Първата група дела е прекратена на основание Закона за общата амнистия, тъй като съдът по делото приема, че обвиненията срещу жалбоподателя попадат в приложното поле на общата амнистия. По това дело не са разглеждани фактите във връзка с престъпленията, нито е изследван въпросът за вината на жалбоподателя. Следователно съдия М.К. не е изразявал становище относно каквото и да е аспект по съществото на делото.

6. Съдът намира, че при тези обстоятелства не са налице установими факти, които да могат да оправдаят съмнение в безпристрастността на М.К., нито жалбоподателят каквото и да е легитимно основание да се страхува от това.

7. Горееизложените съображения са достатъчни и позволяват на Съда да стигне до извода, че няма нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

(b) Отстраняване на жалбоподателя от съдебната зала

8. Задачата на Съда е да прецени дали от гледна точка на Конвенцията е спазено правото на жалбоподателя на защита в степен, която съответства на гаранциите по член 6 от Конвенцията. В тази връзка Съдът препотвърждава, че изискванията по член 6 § 3 трябва да бъдат разбирани като особени аспекти на правото на справедливо гледане на делото, гарантирано от § 1.

9. Съдът е съгласен, че съдебните прения са важен етап от наказателния процес, през който страните имат възможността да изложат устно своите виждания по цялото дело и по всички представени по делото доказателства, както и да дадат своята оценка на резултатите от процеса. Когато обаче подсъдимият нарушава реда в залата, от съда по делото не може да се очаква да остане пасивен и да позволи такова поведение. Нормално задължение на съда е да запази реда в съдебната зала, като предвидените за целта правила се прилагат еднакво за всички присъстващи, включително и за подсъдимия.

10. В настоящия случай жалбоподателят двукратно е предупреден да не прекъсва заключителните пледоарии на заместник-окръжния прокурор на Осиек. Едва след това, тъй като продължава да нарушава реда, той е отстранен от залата. Същевременно обаче защитникът му остава в залата и представя заключителните му доводи. Следователно жалбоподателят не е препятстван да се възползва от възможността да изложи окончателното си становище по делото, което е направено от неговия адвокат. В тази връзка Съдът отбелязва още, че жалбоподателят, който разполага с правна защита на всички етапи от делата, е имал предостатъчна възможност да подготви защитната си стратегия и да обсъди със защитника си заключителната си пледоария още преди заключителното съдебно заседание.

11. С оглед на тези обстоятелства и като разглежда делата в тяхната цялост, Съдът намира, че отстраняването на жалбоподателя от съдебната зала по време на заключителното заседание не накърнява правото му на защита до степен, която да е несъвместима с изискванията на принципа на справедливо гледане на делата.

12. Следователно Съдът приема, че няма нарушение на член 6 § 1 и на член 6 § 3 (с) от Конвенцията.

с) твърдяно нарушение на член 4 от Протокол № 7 към Конвенцията

13. Жалбоподателят се оплаква, че престъпленията, предмет на приключеното през 1997 г. дело и на делото, по което през 2007 г. е намерен за виновен, са едни и същи.

14. Съдът отбелязва, че първата група наказателни производства срещу жалбоподателя действително приключва още преди влизането на Конвенцията в сила за Хърватия. Втората група наказателни производства, по които жалбоподателят е намерен за виновен във военни престъпления срещу гражданското население, обаче е разглеждана и приключена след 5 ноември 1997 г., на която дата Хърватия ратифицира Конвенцията. Правото на едно лице да не бъде съдено и наказано два пъти не може да бъде изключено по отношение на делото, което е разглеждано преди ратификацията, когато съответното лице е осъдено за същото престъпление след ратификацията на

Конвенцията. Ето защо сам по себе си фактът, че първото дело е приключило преди посочената дата, не може да изключи времевата компетентност на Съда по настоящото дело.

15. Така първият въпрос, който следва да бъде изяснен, е дали престъпленията, за които е преследван жалбоподателят, са едни и същи. В тази връзка Съдът изтъква, че престъпленията, описани в точки 1, 2, 3 и 4 от внесения срещу жалбоподателя на 20 април 1993 г. обвинителен акт, както и в новата точка, добавена към акта на 25 януари 1996 г., съответстват на престъпленията, описани в точки а) и б) от присъдата от 21 март 2007 г. и следователно, в тази степен, обвиненията срещу жалбоподателя по въпросните две групи наказателни дела, са едни и същи.

16. Следващият въпрос, който следва да се изясни, е дали определението от 24 юни 1997 г. за прекратяване на делото по обвиненията, внесени от заместник-окръжния прокурор на Осиек на 25 януари 1996 г. и посочени в точки 3 и 4 на обвинителния акт от 20 април 1993 г. трябва да бъде разбрано като окончателно оправдаване или осъждане на жалбоподателя.

17. В тази връзка Съдът препраща към редакцията на член 4 от Протокол № 7, който предвижда, че принципът *ne bis in idem* ще бъде нарушен, когато лицето е повторно съдено или наказано за престъпление, „за което вече е било окончателно оправдано или осъдено“. Тази формулировка може да се разбира като отнасяща се до хипотеза, при която първата група дела следва да са приключили с окончателно оправдаване или осъждане на подсъдимия. В настоящия случай обаче първата група дела срещу жалбоподателя приключва с прекратяването ѝ на основание, че са изпълнени условията по Закона за общата амнистия. Определението за прекратяване не предполага каквото и да е съдебно следствие по повдигнатите срещу жалбоподателя обвинения и не съставлява произнасяне по въпроса за вината на жалбоподателя. Водим от горното, Съдът счита, че следователно остава отворен въпросът дали определението може да бъде счетено за „окончателно оправдаване или осъждане“ по смисъла на член 4 от Протокол № 7.

18. Съдът обаче ще остави този въпрос отворен по настоящото дело и вместо да дава отговор, ще пристъпи към анализ на член 4 § 2 от Протокол № 7. Тази разпоредба изрично предвижда възможността едно лице да бъде отново преследвано по същите обвинения по реда и при условията на националното право при възобновяване на наказателното производство, когато бъдат представени нови доказателства или бъде открит съществен порок в предходния процес.

19. Съдът отбелязва, че наказателното производство срещу жалбоподателя е образувано на 19 декември 1991 г. Съгласно обвинителния акт от 20 април 1993 г. са му повдигнати обвинения в убийство, причиняване на тежка телесна повреда, поставяне в опасност на живот или имущество и в кражба. Делото е прекратено на основание Закона за общата амнистия от 1996 г.

20. По делото, проведено по обвинителния акт от 26 април 2006 г., същите обстоятелства обаче са квалифицирани впоследствие като военни престъпления срещу гражданското население. Жалбоподателят е осъден за тези престъпления.

21. С оглед на практиката и препоръките на различни международни органи с цел предотвратяване и забрана на предоставянето на амнистия за военни престъпления, Съдът приема становището на Правителството, че предоставянето на амнистия в полза на жалбоподателя за неговите деяния, които са били квалифицирани като военни престъпления срещу гражданското население, е съставлявало съществен порок на процеса.

22. Водим от горното, Съдът изразява съгласие с изводите на Върховния съд в частта им, че Законът за общата амнистия е неправилно приложен спрямо жалбоподателя. Съдът изказва удовлетвореност от това, че при наличието на съществен порок на процеса, състоящ се в прилагане на Закона за общата амнистия към извършените от жалбоподателя престъпления, производството е било възобновено, като условията по член 4 § 2 от Протокол № 7 за възобновяване са били изпълнени. Следователно няма нарушение на член 4 от Протокол № 7.